

ÁMOS IMRE (1907-1944)

Önarckép angyallal, 1939 | Self-Portrait with Angel, 1939

Olaj, vászon | Oil on canvas, 64,5x52 cm
Jelezve jobbra lent | Signed bottom right: Ámos 1939

Kezdő ár | Starting price: 3 000 000 Ft / 9 091 EUR
Becsérték: 4 500 000 – 6 000 000 Ft
Estimated value: 13 636 – 18 182 EUR

„nem nézek vissza többé s tudom, nem véd meg engem
sem emlék, sem varázslat — baljós a menny felettem;
ha megpillantsz, barátom, fordulj el és legyints.
Hol azelőtt az angyal állt a karddal, — talán most senki sincs.”

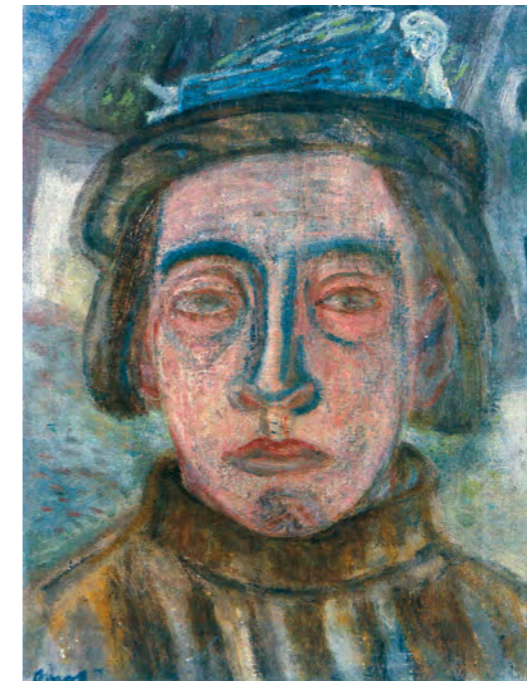
Radnóti Miklós: Sem emlék, sem varázslat, 1944

Az 1930-as évek második felétől Ámos Imre egyre inkább a lelki folyamatok kivetítésére és saját személyiségének analizésére törekedett. A korábbi finom idealizálás helyett, szuggesztívebb álomképek, látomások elevenednek meg vásznain. A művész visszahúzódott az otthon biztonságosnak vélt tereibe, s egyre nagyobb számban örökítette meg önarcképeiben vízióit. Portréi naplószerű pontossággal követik a külső és belső történések tragikus összefonódását. Hol drámai, hol bizakodó hangvétel köszön vissza képeiről. Szín- és formavilága egyöntetűen borongós. Csupán a motívumok, illetve a képi elemek szimbolikája enged következtetni a festő aktuális léleállapotára. A második világháborút megelőző években Ámos

művészetében mindinkább teret követelt magának a szorongás. A festő 1939. január 14-én ezt jegyezte fel naplójába: „Szörnyű lelkitusákon megyek át, éjjelente felébredek, s csaknem mindig azt mondom magamnak: Ember ébredj fel, el kell menned innen, ez a talaj nem bírja befogadni a munkádat (...).” Ebben az évben elvesztették albérletüket is, ahogyan Ámos írta: „(...) egy zsidó festőtől elveszi egyetlen birodalmát, a nehezen megtartott munkahelyét egy nem zsidó hivatalnok.” A háború árnyéka, illetve a kisebb-nagyobb megszakításokkal élete utolsó öt évében visszatérő munkaszolgálat élményei alapvető módon formálták át stílusát. De szenvedésteli sorsa nemcsak formavilágát alakította, hanem emberségében is eredendően hitelessé tette.

1. Ámos Imre: Önarckép anyyallal, 1938
Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

2. Ámos Imre: A Síró angyal, 1941
Ferenczy Múzeum, Szentendre

3. Marc Chagall: Látomás, 1937
Tate Gallery, London

Az *Önarckép anyyallal* Ámos optimista képei közé tartozik. A kép háttérében Szentendre részletei bukkannak fel. Naplójában a kisvárosról épp 1939-ben, e kép keletkezésének évében írt a legtöbbet, amely a festő szerint tele van „*készen komponált témákkal*”. Szentendre kulisszái azonban nem a maguk természetes látványában jelennek meg a festményen. A részletek fragmentumszerűek, töredezetek, akárcsak a kép középterében látható korlát motívuma.

A művész jellegzetes barettsapkás alakja ebben a széttöredezett világban áll meg előttünk. Mögötte egy angyal figurája, mely 1938-tól több más önarckép gyakran visszatérő motívuma

is egyben. Az emberrel állandó párbeszédben lévő szárnyas figura hol játékoságot tükröz, (*Önarckép anyyallal*, 1938), hol egy koporsó fölé magasodó, fehér maszkos alakként, az égi és földi hatalom kérlelhetetlen követeként tűnik fel (*A halál angyala*, 1938). Itt leginkább védelmet adó, támaszt nyújtó szerepkörben bukkann fel. Ezt a képzetársítást erősíti a művész kezében tartott gyertya motívuma is, mely a gonoszt elűző fényt, az árnyaktól mentes szellemi világosságot szimbolizálja.

A szétcsúszott valóságtöredékek között a szabad asszociáció folyamatában szimbólummá növekvő részletformák egyre nagyobb jelen-

tőséget nyernek. Ezt a töredezett, hol fájdalmas, hol reménytelen emlékeket idéző képszlánkokból épül fel Ámos világa, ahol nem a megfontolt gondolatok, az értelem józansága, hanem az emlékek gomolygása, a képzetek fűzőszerűsége játssza a főszerepet. „[...] *nem írom alá miért ragaszkodjak én a látható dolgok szigorú lerögzítéséhez... mikor a valóság egy bizonyos, általam reflektált része, és a velük asszociált irróálisan előálló képzetek kivetítése engem sokkal jobban és őszintébben érdekel és kielégít*” – írja naplójában. Ez a valóság és a valóságon túli elemek egymás mellé helyezése adja festészetének igazi, humanizmussal teli művészi értékét.

KASZÁS GÁBOR